

Izabela Lewandowska-Malec
dr hab., prof. UJ
Zakład Historii Prawa Polskiego
Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polska

UCHODŹSTWO CZY PRZESIEDLENIE? MIGRACJA UKRAINCOW DO POLSKI W CZASIE WOJNY ROSYJSKO- UKRAINSKIEJ

WSTĘP

Od dnia 24 lutego 2022 r. do Polski zaczęły napływać rzesze Ukraińców, początkowo od strony przejść granicznych w Medyce czy Dorohusku, później Ukraińcy przedostawali się z Zakarpacia na Węgry i stamtąd przez Słowację do Polski. Aktualnie, po dwóch miesiącach wojny notuje się prawie 3 mln osób, które przekroczyło granicę polsko-ukraińską¹. W przestrzeni publicznej, pojawił się pewien nurt poglądów, szerzony głównie przez media społecznościowe typu FB, że przybycie Ukraińców do Polski sprowokuje atak Rosji na Polskę, Ukraińcy przejmą władzę w Polsce, Polska już nie będzie Polską ale „państwem Polin” czyli, rządzić nim będą Żydzi, a to zapewne dlatego, że prezydent Ukrainy Włodimir Żelenski ma żydowskie korzenie. Rozpowszechniane są opinie, że w Polsce może znów powtórzyć się „Wołyń” czyli rzeź Polaków przez Ukraińców. Osobiście podjęłam dyskusję przez FB z osobą o takich poglądach-znajdowała się wśród moich FB znajomych. Twierdziła ona, że Polak powinien promować flagę polską, że za dużo jest flag ukraińskich ukazywanych w mediach, w miejscach publicznych, między innymi ta osoba stała się jednym z organizatorów manifestacji w Krakowie, mającej na celu pokazanie, że „nasza flaga jest biało-czerwona”. Owa moja interlokutorka wyznawała pogląd, że Polska jest zagrożona, trzeba Polski bronić, zamieściła na swoim zdjęciu na FB znaczek Polski walczącej. Wreszcie, zaczęła rozgłaszać opinię, że Ukraińcy, którzy przybyli do Polski po dniu 24 lutego 2022 r. to nie uchodźcy lecz przesiedleńcy.

DOTYCHCZASOWE PRZEPISY REGULUJĄCE STATUS WYSIEDLEŃCA I UCHODŹCY

Generalnie, art. 56 Konstytucji RP daje cudzoziemcowi prawo azylu oraz prawo posiadania statusu uchodźcy.

Art. 56. [Prawo azylu i status uchodźcy]

1.

¹ <https://300gospodarka.pl/news/uchodzczy-z-ukrainy-w-polsce-liczba> (dostęp: 27.04.2022).

Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w ustawie.

2.

Cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi.

Status uchodźcy może uzyskać cudzoziemiec, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem. Przyznanie tego statusu jest dopuszczalne tylko w takim zakresie, w jakim będzie to zgodne z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi. Chodzi tu zwłaszcza o sporządzoną w Genewie 28.07.1951 r. Konwencję dotyczącą statusu uchodźców (Dz.U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515)² oraz protokół z 1967 r.³

W Polsce obowiązuje, co do zasady, ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.2021.1108 t.j.). W słowniku pojęć znajduje się definicja przesiedlenia

(Art. 2 pkt. 9c)

przesiedlenie - przeniesienie z kraju trzeciego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uchodźcy mandatoryjnego w celu nadania mu na tym terytorium statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej;

Treść ustawy została dostosowana do przepisów dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (Dz.U.U.E.L.2001.212.12).

Art. 2

c) "wysiedleńcy" oznaczają obywatele państw trzecich lub bezpaństwowców, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swojego państwa lub regionu pochodzenia lub też zostali ewakuowani, w szczególności w odpowiedzi na apel organizacji międzynarodowych, i nie są w stanie bezpiecznie i na stałe powrócić ze względu na sytuację istniejącą w ich państwie, oraz którzy mogą być objęci zakresem art. 1A Konwencji Genewskiej lub innego instrumentu międzynarodowego lub krajowego przyznającego międzynarodową ochronę, w szczególności:

i) osoby, które uciekły z obszarów objętych konfliktem zbrojnym lub na których dochodzi stale do aktów przemocy;

² M. Florczak – Wątor, Komentarz do art. 56 Konstytucji RP, red. P. Tuleja, LEX.

³ Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw uchodźców, Zasady i tryb ustalania statusu uchodźcy zgodnie z Konwencją dotyczącą statusu uchodźcy z 1951 r. oraz Protokołem dodatkowym do niej z 1967 r., wyd. II, 2007, <https://www.unhcr.org/pl/wp-content/uploads/sites/22/2016/12/Podrecznik-UNHCR-Zasady-i-tryb-ustalania-statusu-uchodzy.pdf>, s. 14 (dostęp: 27.04.2022).

ii) osoby zagrożone lub będące ofiarami systematycznych i uogólnionych naruszeń praw człowieka;

d) "masowy napływ" oznacza przybycie na terytorium Wspólnoty znacznej liczby wysiedleńców pochodzących z określonego kraju lub obszaru geograficznego, bez względu na to, czy ich przybycie na terytorium Wspólnoty ma charakter spontaniczny, czy też jest wynikiem działań pomocowych, na przykład programu ewakuacji;

e) "uchodźcy" oznaczają obywatele państw trzecich lub bezpaństwowców w rozumieniu art. 1A Konwencji Genewskiej;

Art. 1A pkt. 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz.U.1991.119.515) brzmi następująco:

W rozumieniu niniejszej Konwencji termin "uchodźca" stosuje się do osoby, która

2)

w rezultacie zdarzeń, jakie nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r., oraz na skutek **uzasadnionej obawy przed prześladowaniem** z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych **przebywa poza granicami państwa**, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa

SYTUACJA PRAWNA UKRAIŃCÓW PRZYBYŁYCH NA TERYTORIUM POLSKI OD DNIA 24.02.2022 r.

Status prawny obywateli Ukrainy został uregulowany ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U.2022.583). Ustawa ta ma z pewnością charakter ustawy szczególnej względem dotychczas obowiązujących przepisów. Jej celem jest legalizacja pobytu obywateli Ukrainy oraz ich małżonków nie posiadających obywatelstwa ukraińskiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1 ust. 1 ustawy:

Ustawa określa szczególne zasady **zalegalizowania pobytu** obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa, oraz obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka, którzy wraz z najbliższą rodziną z powodu tych działań wojennych przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Przedmiotowa ustawa wręcz *explicite* stanowi, iż nie dotyczy osób, mających status uchodźcy (art. 2 ust. 3 pkt. 1) lit d) ustawy oraz tych, którzy

zadeklarowali zamiar złożenia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 28 ust. 1 lub art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1108 i 1918 oraz z 2022 r. poz. 583) lub których takie deklaracje zamiaru dotyczą (art. 2 ust. 3 pkt. 2) lit b).

Wobec powyższego wszystkie wcześniej wskazane przepisy nie odnoszą się do obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granicę polską co najmniej w dniu 24 lutego 2022 r. lub później.

Ich sytuację prawną można by porównać do sytuacji cudzoziemca, który uzyskuje legalizację pobytu w drodze decyzji administracyjnej i na tej podstawie zostaje mu wydana karta pobytu na podstawie ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U.2021.2354 t.j.). W przypadku obywateli Ukrainy ta akcja legalizacyjna przybrała charakter zbiorowy przy przyjęciu, że każdemu z przybyłych groziła utrata życia lub zdrowia, a legalizacja ta nastąpiła nie w drodze indywidualnego aktu administracyjnego lecz aktu ustawowego na zasadzie *lex specialis derogat legi generali*.

Reasumując, w sensie prawnym, obywatele Ukrainy, przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od dnia 24 lutego 2022 r., nie są ani uchodźcami, ani przesiedleńcami ani nawet wysiedleńcami lecz są cudzoziemcami, posiadającymi prawo legalnego pobytu w Polsce na szczególnych warunkach w związku z konfliktem zbrojnym.

PODSUMOWANIE

Nawiązując do przykładu osoby, opisanej na początku mojego wystąpienia, trzeba stwierdzić, że wszelkie wypowiedzi, właściwie szkalujące obywateli Ukrainy, uciekających przed wojną, a także sugerujących jakiś spisek przeciwko państwu polskiemu są absolutnie nieuprawnione. Łatwo, jak widać, popaść w obłąd, wywołany propagandą i szczególnymi cechami osobowości osób, rozgłaszających te opinie.

УДК 342.7:341.231.14

Krystyna Ziółkowska
doktor nauk prawnych, Wydział Prawa
i Administracji Uniwersytetu
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Polska

OCHRONA WOLNOSCI I GODNOSCI CZLOWIEKA W WARUNKACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Zagadnienie godności człowieka współcześnie stanowi część wieloaspektowej problematyki, którą można rozpatrywać w różnych kategoriach filozoficznych, nauka prawniczych, socjologicznych czy psychologicznych godność jest wartością wrodzoną, której nie można stracić, w przeciwieństwie do koncepcji ujmującej godność jako nabywaną i utracaną [1 s. 14]. Każdy człowiek bez względu na wiek,